
Olsztyn, st. XXIV, Targ Rybny, gm. loco, woj. olsztyńskie

Informator Archeologiczny : badania 32, 280-281

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

tego skrzydła wystąpił ca 1,5 m. poniżej obecnego poziomu użytkowego zdaje się także potwierdzać, iż obecne (zagruzowane) piwnice pierwotnie były poziomem użytkowym ratusza, który mógł w ogóle nie posiadać pomieszczeń piwnicznych, w zasadzie w takim obiekcie niepotrzebnych. Nie można oczywiście wykluczyć, iż takowe się znajdowały, trudno jednak przypuszczać, że wykonano je pod całym obiektem. Wydaje się, iż kwestie te definitywnie wyjaśnią prace, które miejmy nadzieję zostaną przeprowadzone podczas odgruzowywania obecnych pomieszczeń piwnicznych.

Na zakończenie należy podkreślić, iż zarówno od strony zachodniej, jak też i wschodniej zwłaszcza w północnej części rynku (w najbliższej okolicy ratusza) nawarstwienia późnośredniowieczne nie zachowały się. Uległy one zniszczeniu prawdopodobnie podczas prowadzenia prac niwelacyjnych w początku XIX wieku, być może po wielkim pożarze z 1803 roku, bądź orkanie, który zniszczył niemal całe miasto w 1818 roku.

Materiały i dokumentacja znajdują się w archiwum PSOZ w Olsztynie.

Badania nie będą kontynuowane.

OLSZTYN, st. XXIV, Targ Rybny, gm. *loco*, woj. olsztyńskie

- stare miasto- osadnictwo późnośredniowieczne i nowożytne (XV-XX w.)

Nadzory archeologiczne nad pracami ziemnymi przy usuwaniu nawarstwień zasypiskowych; odwierty świdrem geologicznym, przeprowadzone przez mgr. Adama Mackiewicza (ARCHEO-ADAM). Finansowane przez A. Gołon, Koziński-Połowianiuk, H. Sitek (inwestorzy prywatni). Pierwszy sezon badań.

Nadzorowano powierzchnię ca 1000 m².

Ze względu na fakt, iż rejon prac obejmował „teren, który w całości został zasypany w wyniku czego utworzono tzw. Plac gen. Świerczewskiego (obecnie Targ Rybny), a także częściowo zweryfikowany podczas nadzorów prowadzonych w 1995 roku, prace prowadzono tu przy pomocy sprzętu mechanicznego, usuwając grube nadkłady gruzu przemieszane z piaskiem, ziemią i zaprawą wapienną o miąższości ca 3,5 - 4 m. Wystąpiły tu nieliczne materiały zabytkowe (XIX – XX-wieczne), głównie w postaci fragmentów szkła i przedmiotów metalowych, które uległy w znacznym stopniu korozji. Po zakończeniu prac terenowych założono siatkę, według której wykonano serię odwiertów geologicznych. Odwierty wytyczono co 10 m. w czterech rzędach licząc od strony południowo-zachodniej (od kościoła ewangelickiego), tak aby objąć nimi teren działek należących do wszystkich inwestorów. Rzędy oznaczono liczbami rzymskimi od I do IV, odwierty natomiast liczbami arabskimi.

Wytyczono w ten sposób 14 odwiertów, przy czym odwiert oznaczony, jako 9 nie został wykonany, gdyż w miejscu tym zalega jeszcze gruba warstwa nawarstwień gruzowiskowych. Wykonano tu bowiem wykop sondażowy do głębokości ca 1,5 m. i nie udało się osiągnąć podłoża umożliwiającego wykonanie odwiertu. W pozostałych przypadkach odwierty wykonano do głębokości od 2,2 do 3,8 m. Podkreślić, jednak należy, iż w niektórych przypadkach nie udało się osiągnąć poziomu geologicznego ze względu na przeszkody (kamienie), które wystąpiły na linii wykonywanych odwiertów. Sytuacja taka miała miejsce w punktach oznaczonych numerami: 1, 5, 6, 7, 8 i 10. W tych też miejscach odwierty były naj płytsze. W obrębie omawianych działek pomimo usunięcia XX-towiecznej (powstałej po 1945 roku) warstwy zasypiskowej do wysokości bezwzględnej od ca 110,90 m. n.p.m. (odwiert 7) w części północnej wykopu (narożnik), do ca 111,15 m. n.p.m. (odwiert 13) w części południowo-wschodniej wykopu, w stropie wykonanych odwiertów zalegają tu jeszcze współczesne warstwy zasypiskowe. Poniżej uchwyciono warstwy niwelacyjne w postaci grubych pokładów glin przewarstwionych różnobarwnymi i różnoziarnistymi piaskami. Warstwy te poza jednym przypadkiem (odwiert 6) osiągają znaczną miąższość dochodzącą nawet do 2 m. Poniżej tych warstw we wszystkich rzędach - oprócz pierwszego - uchwyciono późnośredniowieczny poziom użytkowy, co w przypadku odwiertów 6 i 14 zostało potwierdzone występowaniem fragmentów ceramiki. Dopiero pod nawarstwieniami późnośredniowiecznymi wystąpiły pokłady geologiczne (calcowe) w postaci brunatnej i jasnobrunatnej zbitej gliny. Tylko w przypadku odwiertu 11 były to

piaski czwartorzędowe. Deniwelacje stropu zalegania calca na badanym obszarze osiągają 3,2 m. Tak duża różnica dotyczy jedynie sytuacji zarejestrowanej w odwiercie 13. W pozostałych przypadkach różnica ta nie przekracza 1,1 m. W pięciu otworach stwierdzono występowanie wody gruntowej. Miejsca takie występują w obrębie wszystkich badanych działek. Konkludując należy stwierdzić, iż strop calca w stosunku do pierwotnego poziomu terenu w tym miejscu (przed przystąpieniem do prac ziemnych) zalega na głębokości ca 7 m. Tak więc nawarstwienia późnośredniowieczne w omawianym kwartale starego miasta zalegają na głębokości od ca 5 do 7 metrów w stosunku do pierwotnego poziomu terenu (poziom byłego Placu im. Karola Świerczewskiego, a obecnie Targu Rybnego w jego części zachodniej i południowo-zachodniej). Jest to związane głównie z faktem, iż jeszcze do 1945 roku w miejscu tym występowały znaczne deniwelacje terenu - nawierzchnia opadała w kierunku zachodnim, czyli doliny Łyny. Poza tym w miejscu prowadzonych prac znajdowała się fosa miejska oraz pierwotny wał usypany po pierwszej lokacji miasta, która miała miejsce w 1353 roku, natomiast po rozszerzeniu granic miasta w 1378 roku w kierunku północno-wschodnim i północnym, wykonana już fosa - a więc teren objęty badaniami - została zasypana.

Materiały i dokumentacja znajdują się w archiwum PSOZ w Olsztynie.

Badania będą kontynuowane.

OLSZTYN, st. XXIV, Targ Rybny, gm. *loco*, woj. olsztyńskie

- miasto późnośredniowieczne i nowożytnie (XV-XX w.)

Nadzory archeologiczne przy pracach ziemnych podczas budowy kanalizacji deszczowej wokół starego miasta, a także prac związanych z modernizacją nawierzchni i budową fontanny, przeprowadzone przez mgr. Adama Mackiewicza (ARCHEO-ADAM). Finansowane przez Miejski Zarząd Dróg, Mostów i Zieleni Miejskiej w Olsztynie. Pierwszy sezon badań.

Nadzorowano wykopy o łącznej długości 375 m.

Ze względu na fakt, iż wszystkie wykopy w obrębie, których prowadzono nadzory miały ze sobą połączenie nie nadawano im osobnej numeracji, a jedynie oznaczano małymi literami alfabetu, a także dodatkowo małymi cyframi arabskimi umieszczonymi po literze alfabetu (np.: wykop 33ai). W sumie nadzorowano 30 wykopów, z czego w formie rysunkowej zadokumentowano 201 metrów profili. Jeżeli chodzi o zachodnią część rynku, to w zasadzie potwierdziły się obserwacje poczynione przy okazji prac ziemnych prowadzonych wokół ratusza. Stwierdzono występowanie tu dużej miąższości nawarstwień niwelacyjnych w postaci różnobarwnych i różnoziarnistych piasków zwłaszcza w części południowej i południowo-zachodniej rynku. Dopiero pod nią uchwyciono nawarstwienia późnośredniowieczne, bez warstw pośrednich, a więc wczesnonowożytnych i nowożytnych. O wiele jednak ciekawsza sytuacja została zaobserwowana i zadokumentowana w zachodniej pierzei rynku, bezpośrednio pod nawierzchnią obecnego chodnika. Wystąpiły tu mianowicie relikty piwnic późnogotyckich ze sklepieniami kolebkowymi zbudowanymi z cegieł gotyckich łączonych na zaprawę wapienno-piaskową.

Uchwyciono także fragmenty fundamentów kamiennych, oraz w jednym wypadku podwalinę, która wyraźnie wskazywała, iż mamy tu do czynienia z fundamentem pod filar arkady. Fakt, iż pozostałości piwnic sięgają aż do granicy między chodnikiem a jezdnią (ca 2,5 m. od ściany budynku) świadczy wyraźnie, iż, pomimo, że obecnie w miejscu tym nie zachowały się arkady, to jednak były one w tej części starego miasta, i to już od czasów późnośredniowiecznych. Nie wydaje się to dziwić, zwłaszcza, że arkady takie zachowały się w przypadku trzech pozostałych pierzei rynku. Podobna sytuacja została zarejestrowana w północnej części pierzei wschodniej, a więc w miejscu gdzie obecnie arkady już nie istnieją. Również w tym przypadku piwnice dochodzą do skraju chodnika. Potwierdziła się także wcześniej zaobserwowana sytuacja w północnej części rynku. W obrębie prowadzonego tu wykopu oznaczonego jako 33b, nie stwierdzono obecności regularnych nawarstwień stratygraficznych, a jedynie dwa poziomy nawierzchni, które funkcjonowały tu po sobie od końca XIX wieku. Poniżej zalegały już tylko nawarstwienia niwelacyjne i calcowe. Najciekawsza sytuacja stratygraficzna wystąpiła i zachowała się w południowej części rynku, tam też należy zwrócić